

REGULATIVA U OBLASTI DIGITALNIH PRAVA

KOMPARATIVNA ANALIZA: ALBANIJA, BOSNA I HERCEGOVINA,
KOSOVO, CRNA GORA, SEVERNA MAKEDONIJA, SRBIJA

SADRŽAJ:

Uvod	2
Zaštita podataka	3
Konvencija 108+	3
Ustavne garancije prava na privatnost i prava na zaštitu podataka	4
Strategije zaštite podataka	4
Usklađivanje zakona o zaštiti podataka o ličnosti sa GDPR-om	5
Nacionalna tela za zaštitu podataka	5
Zakonodavstvo o zadržavanju podataka	6
Digitalna bezbednost	7
Budimpeštanska konvencija	7
NIS Direktiva	8
Nacionalni CERT-ovi/CIRT-ovi	9
Državni organi za borbu protiv sajber kriminala	10
Specifična krivična dela u polju sajber kriminala	10
Regulacija medija i medijske politike	11
Definicija novinara	12
Posebne regulatorne odredbe u vezi sa onlajn medijima	13
Uslovi za osnivanje onlajn medijske platforme	14
Samoregulatorna medijska tela	15
Govor mržnje	15
Dezinformacije	16
Medijska raznolikost i onlajn pluralizam	16
Aktuelna goruća pitanja slobode izražavanja na internetu	17
Saradnja sa vlasnicima globalnih društvenih medija	17

UVOD

Nacionalna zakonodavstva uglavnom ne uređuju digitalna prava, budući da je ova oblast prilično složena i u stalnom razvoju. Stoga, državni sistem u svojim različitim aspektima ima specifičan mandat koji utiče na nivo zaštite digitalnih prava koji određena država garantuje. Kao polaznu tačku izabrali smo tri stuba digitalnih prava koji se mogu smatrati vitalnim. Ovaj sažetak primarno je fokusiran na pitanje kako država garantuje zaštitu podataka i pravo na privatnost, zatim na standarde digitalne bezbednosti, te kako to osnažuje i omogućava slobodu medija u digitalnom okruženju. Za više detalja, pogledajte sveobuhvatnu uporednu studiju koja je poslužila kao osnova za ovu komparativnu analizu.

Države članice Evropske unije imaju zajedničku polaznu osnovu u pogledu zakonodavstva, budući da su njihovi nacionalni zakoni pod jakim uticajem standarda same EU. Međutim, države Zapadnog Balkana (šest država regiona van EU, WB6) ne usklađuju se sa ovim standardima po automatizmu, jer još uvek nisu članice Unije. Iz tog razloga, bilo je neophodno izraditi ovakvu studiju koja, između ostalog, prikazuje usklađenost zakonodavstva WB6 sa evropskim standardima i ukazuje na potrebne korake do pune usklađenosti.

ZAŠTITA PODATAKA

KONVENCIJA 108+

Konvencija za zaštitu pojedinaca u pogledu automatske obrade ličnih podataka (CETS br. 108) Saveta Evrope otvorena je za potpisivanje 28. januara 1981. godine i bila je prvi pravno obavezujući međunarodni instrument u oblasti zaštite podataka.

Iako su osnovni principi sadržani u Konvenciji 108 odoleli testu vremena, zbog svog tehnološki neutralnog pristupa, Savet Evrope je smatrao da je neophodno da ih modernizuje. Tako je Konvencija ažurirana 2018. godine kako bi se prilagodila novoj realnosti sve povezanijeg sveta. Protokol o izmenama i dopunama Konvencije 108 (CETS br. 223) otvoren je za potpisivanje 10. oktobra 2018.

DRŽAVA	KONVENCIJA BR.108		PROTOKOL BR.223	
	POTPISANA	RATIFIKOVANA	POTPISANA	RATIFIKOVAN
Albanija	✓	✓	✗	✗
Bosna i Hercegovina	✓	✓	✓	✗
Kosovo	✗	✗	✗	✗
Crna Gora	✓	✓	✗	✗
Severna Makedonija	✓	✓	✓	✗
Srbija	✓	✓	✓	✓

USTAVNE GARANCIJE PRAVA NA PRIVATNOST I PRAVA NA ZAŠTITU PODATAKA

Ustavi svih zemalja garantuju pravo na privatnost u nekim aspektima. Osim Ustava Bosne i Hercegovine, svi ostali ustavi garantuju pravo na zaštitu ličnih podataka.

DRŽAVA	PRAVO NA ZAŠTITU PODATAKA O LIČNOSTI	PRAVO NA PRIVATNOST
Albanija	Član 35	<ul style="list-style-type: none"> • sloboda i tajnost komunikacije, • privatnost i nepovredivost doma
Bosna i Hercegovina	Nije posebno garantovano	<ul style="list-style-type: none"> • privatni i porodični život • privatnost doma i prepiske
Kosovo	Član 36	<ul style="list-style-type: none"> • privatni i porodični život • nepovredivost prebivališta • poverljivost komunikacije
Crna Gora	Član 43	<ul style="list-style-type: none"> • pravo na privatnost i porodični život • dostojanstvo ličnosti, sigurnost • nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta • privatnost i lična prava • nepovredivost doma • poverljivost pisama, telefona i drugih sredstava komunikacije
Severna Makedonija	Član 18	<ul style="list-style-type: none"> • privatnost ličnog i porodičnog života • sloboda i poverljivost prepiske i drugih oblika komunikacije
Srbija	Član 42	<ul style="list-style-type: none"> • nepovredivost doma • poverljivost pisama i drugih sredstava komunikacije

STRATEGIJE ZAŠTITE PODATAKA

Trenutno su nacionalne strategije zaštite podataka na snazi samo u Albaniji (za period 2021-2023) i Severnoj Makedoniji (za period [2017-2022](#)). Strategija koju je usvojila Albanija nije javno dostupna.

DRŽAVA	Albanija	Bosna i Hercegovina	Kosovo	Crna Gora	Severna Makedonija	Srbija
Strategija	✓*	✗	✗	✗	✓	✗

USKLAĐIVANJE ZAKONA O ZAŠTITI PODATAKA O LIČNOSTI SA GDPR-OM

Opšta uredba o zaštiti podataka je glavni pravni instrument u pogledu zaštite ličnih podataka u EU. To je zlatni standard za zaštitu podataka, zbog čega su mnoge zemlje širom sveta počele da usklađuju svoje zakonske okvire sa GDPR-om. Za zemlje Zapadnog Balkana ovo je takođe važan korak u procesu pridruživanja EU.

DRŽAVA	Albanija	Bosna i Hercegovina	Kosovo	Crna Gora	Severna Makedonija	Srbija
Usklađenost sa GDPR-om	Delimično	Nije usklađen; u proceduri je novi nacrt zakona usklađen sa GDPR	Usklađen	Nije usklađen; u proceduri je novi nacrt zakona usklađen sa GDPR	Usklađen	Usklađen

NACIONALNA TELA ZA ZAŠTITU PODATAKA

Sve zemlje imaju svoje organe za zaštitu podataka, uspostavljene kao nezavisna tela koja su odgovorna Narodnoj skupštini, a često su zadužena i za zaštitu podataka o ličnosti i za slobodu pristupa informacijama.

DRŽAVA	NAZIV INSTITUCIJE	NADLEŽNOST	BROJ ZAPOSLENIH
Albanija	Poverenik za informacije i zaštitu podataka	Zaštita podataka i slobodan pristup informacijama	44
Bosna i Hercegovina	Agencija za zaštitu podataka o ličnosti	Zaštita podataka	26
Kosovo	Agencija za informacije i privatnost	Zaštita podataka i slobodan pristup informacijama	N/A
Crna Gora	Agencija za zaštitu podataka o ličnosti i slobodan pristup informacijama	Zaštita podataka i slobodan pristup informacijama	30
Severna Makedonija	Agencija za zaštitu podataka o ličnosti	Zaštita podataka	23
Srbija	Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti	Zaštita podataka i slobodan pristup informacijama	104

ZAKONODAVSTVO O ZADRŽAVANJU PODATAKA

U svim zemljama regiona, provajderi telekomunikacionih usluga zadržavaju metapodatke o komunikacijama (evidenciju poziva, IP adrese, lokaciju itd.) i čuvaju ih do dve godine. Ovim podacima kasnije mogu pristupiti agencije za sprovođenje zakona u različite svrhe u vezi sa istragama zločina.

DRŽAVA	PERIOD ČUVANJA PODATAKA
Albanija	24 meseca
Bosna i Hercegovina	Najmanje 12 meseci (nije definisano maksimalno ograničenje)
Kosovo	Najmanje 12 meseci (nije definisano maksimalno ograničenje)
Crna Gora	Maksimalno 24 meseca
Severna Makedonija	12 meseci (podaci o geografskoj lokaciji 72 sata)
Srbija	12 meseci

DIGITALNA BEZBEDNOST

BUDIMPEŠTANSKA KONVENCIJA

Konvencija Saveta Evrope o visokotehnološkom kriminalu (ETS br. 185), poznata i kao Budimpeštanska konvencija, prvi je međunarodni ugovor koji sajber kriminalu pristupa kroz usklađivanje nacionalnih zakona, poboljšanje istražnih tehnika i veću saradnju država.

DRŽAVA	BUDIMPEŠTANSKA KONVENCIJA	
	POTPISANA	RATIFIKOVANA
Albanija	✓	✓
Bosna i Hercegovina	✓	✓
Kosovo	✗	✗
Crna Gora	✓	✓
Severna Makedonija	✓	✓
Srbija	✓	✓

NIS DIREKTIVA

Direktiva o bezbednosti mrežnih i informacionih sistema (NIS direktiva) je prvi propis o sajber bezbednosti koji važi na nivou čitave EU. Direktiva obezbeđuje pravne mere za podizanje ukupnog nivoa sajber bezbednosti u Uniji. Za zemlje Zapadnog Balkana ovo je važan korak u procesu pridruživanja EU.

DRŽAVA	USKLAĐENOST SA NIS DIREKTIVOM	NACIONALNO ZAKONODAVSTVO
Albanija	Uglavnom usklađeno	Zakon o digitalnoj bezbednosti (2017)
Bosna i Hercegovina	Neusklađeno	Ne postoji zakon o informacionoj bezbednosti na nacionalnom nivou. Međutim, postoji nacrt zakona o informacionoj bezbednosti i bezbednosti mrežnih i informacionih sistema.
Kosovo	Neusklađeno	Ne postoji sveobuhvatni zakon o digitalnoj bezbednosti. Međutim, postoji Zakon o kritičnoj infrastrukturi (2018). Ulažu se naponi da se transponuje NIS direktiva.
Crna Gora	Uglavnom usklađeno	Postoje: Zakon o informacionoj bezbednosti (2010) izmenjen 2021, Zakon o određivanju i zaštiti kritične infrastrukture (2019) i Zakon o tajnosti podataka (2008) izmenjen 2020.
Severna Makedonija	Neusklađeno	Ne postoji sveobuhvatni zakon o digitalnoj bezbednosti. Međutim, postoje tri nacrti zakona, od kojih je poslednji objavljen u julu 2021. godine i u skladu je sa direktivom NIS.
Srbija	Uglavnom usklađeno	Zakon o informacionoj bezbednosti (2016) izmenjen 2019, radi daljeg usaglašavanja sa NIS direktivom.

NACIONALNI CERT-OVI/CIRT-OVI

Jedinica za odgovor na vanredne računarske slučajeve (computer emergency response team, CERT) predstavlja ekspertsku grupu koja se bavi bezbednosnim incidentima u IKT sistemima. Alternativni nazivi za takve grupe mogu biti tim za reagovanje na računarske incidente (computer incident response team, CIRT) i tim za reagovanje na računarske bezbednosne incidente (computer security incident response team, CSIRT).

Glavni cilj nacionalnog CERT-a je da se bavi incidentima na nacionalnom nivou, identifikuje incidente koji bi mogli da utiču na kritičnu infrastrukturu, upozori ključne aktere na pretnje po bezbednost računara i pruži pomoć u efikasnom rešavanju incidenata širom svoje nadležnosti u javnom i privatnom sektoru.

DRŽAVA	CERT	MATIČNA INSTITUCIJA	NADLEŽNOSTI
Albanija	Nacionalni organ za elektronsku sertifikaciju i sajber bezbednost (NAECCS)	Nacionalni organ za elektronsku sertifikaciju i sajber bezbednost (NAECCS)	Nacionalno koordinaciono telo za izveštavanje i upravljanje digitalnim bezbednosnim incidentima za važne informacione infrastrukture i operatere kritičnih informacionih infrastruktura.
Bosna i Hercegovina	Ne postoji nacionalni CERT/ CERT - RS (Republika Srpska)	Ministarstvo za naučno-tehnološki razvoj, visoko obrazovanje i informaciono društvo Republike Srpske	Koordinacija i prevencija računarskih bezbednosnih incidenata, reagovanje na incidente i zaštita sajber prostora Republike Srpske uopšte
Kosovo	KOS-CERT	Regulatorno telo Kosova za elektronske i poštanske komunikacije (ARKEP)	Nacionalna KOS-CERT jedinica igra ključnu ulogu u zaštiti elektronskih komunikacionih mreža i usluga i njihovih korisnika u Republici Kosovo. Njen cilj je da im pomogne da se efikasno suoče sa bezbednosnim izazovima, koordinišu akcije za rešavanje bezbednosnih incidenata i efikasno ih spreče.
Crna Gora	CIRT.ME	Ministarstvo državne uprave	CIRT se bavi rešavanjem incidenata u informacionoj bezbednosti, ako je jedna strana u okviru jurisdikcije (ima .me domen ili je unutar crnogorskog opsega IP adresa).
Severna Makedonija	Agencija za zaštitu podataka o ličnosti	Agencija za elektronske komunikacije	Reaguje na računarske incidente i služi kao nacionalna tačka kontakta, koordinišući upravljanje bezbednosnim incidentima u okviru sistema informacione bezbednosti.
Srbija	SRB-CERT	Republička agencija za elektronske komunikacije i poštanske usluge (RATEL)	SRB-CERT koordiniše prevenciju i zaštitu od bezbednosnih rizika u IKT sistemima na nacionalnom nivou, savetuje i podiže svest o digitalnoj bezbednosti u Republici Srbiji.

DRŽAVNI ORGANI ZA BORBU PROTIV SAJBER KRIMINALA

Nezavisno od mandata koji se tiče sajber bezbednosti, poseban sektor posvećen je borbi protiv sajber kriminala. Za operativne aktivnosti ovih institucija neophodni su posebna znanja i kapaciteti i u regionu su one uglavnom zasnovane na principima Budimpeštanske konvencije o sajber kriminalu.

DRŽAVA	NADLEŽNI ORGAN	SPROVOĐENJE ZAKONA
Albanija	Jedinica za sajber kriminal u okviru Kancelarije glavnog tužioca	Sektor za sajber kriminal u okviru Uprave albanske policije za istraživanje organizovanog kriminala
Bosna i Hercegovina	Nema posebnih jedinica na nacionalnom nivou, tužilaštvo nadležno	Specijalna jedinica za sajber kriminal u okviru Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova BiH
Kosovo	Nema posebnih jedinica, tužilaštvo nadležno	Sektor za istrage sajber zločina pri Upravi za istrage organizovanog kriminala Ministarstva unutrašnjih poslova
Crna Gora	Nema posebnih jedinica, tužilaštvo nadležno	Specijalna jedinica za prevenciju sajber kriminala pri Sektoru crnogorske policije za prevenciju kriminala
Severna Makedonija	Nema posebnih jedinica, tužilaštvo nadležno	Odeljenje za sajber kriminal i digitalnu forenziku u okviru makedonskog Ministarstva unutrašnjih poslova
Srbija	Specijalno tužilaštvo za visokotehnološki kriminal u okviru Višeg javnog tužilaštva	Odeljenje za borbu protiv visokotehnoloških kriminala pri Ministarstvu unutrašnjih poslova

SPECIFIČNA KRIVIČNA DELA U OBLASTI SAJBER KRIMINALA

Sve države u regionu uvele su specifična krivična dela u polju sajber kriminala u svoje nacionalne krivične zakone. Postoje specifični digitalni zločini i tradicionalna krivična dela koja postaju sajber kriminal ukoliko su počinjena digitalnim sredstvima. Nacionalni krivični zakonici najčešće se bave pitanjima koja se odnose na računarske prevare, neovlašćeni pristup informacionim sistemima i mrežama, oštećenja infrastrukture i specifične zločine u vezi sa dečjom pornografijom i autorskim pravima.

REGULACIJA MEDIJA I MEDIJSKE POLITIKE

Pravila koja regulišu medije obično su izložena u posebnim zakonima koji se tiču ovog sektora, ali se u pojedinim slučajevima relevantne norme nalaze u drugim zakonima. Zemlje u regionu su se uglavnom opredelile za posebne sveobuhvatne zakone.

DRŽAVA	SVEOBUH VATNI ZAKON(I) O MEDIJIMA	NAPOMENE
Albanija	✓	Zakon o audiovizuelnim medijima i Zakon o elektronskim komunikacijama
Bosna i Hercegovina	✗	Ne postoji državni zakon o medijima. Postoje različiti specifični medijski propisi kao što su Zakoni o slobodnom pristupu informacijama, Zakoni o javnom servisu i Zakoni o zaštiti od klevete Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Federacije BiH, uključujući sedam kantonalnih zakona i Distrikt Brčko.
Kosovo	✗	Građanski zakon protiv klevete i uvrede garantuje slobodu izražavanja. Ne postoji poseban zakon o medijima.
Crna Gora	✓	Zakon o medijima i Zakon o elektronskim medijima
Severna Makedonija	✓	Zakon o medijima i Zakon o audio i audiovizuelnim medijskim uslugama
Srbija	✓	Zakon o javnom informisanju i medijima i Zakon o elektronskim medijima

DEFINICIJA NOVINARA

Različiti izazovi u medijskoj sferi, uključujući društvene mreže, lažne vesti i finansijske poteškoće, doveli su do zahteva za normativnom definicijom novinara. S druge strane, široki okviri koje daju UN i druga međunarodna tela obuhvataju i neprofesionalne, takozvane građanske novinare i korisnike društvenih mreža, dok se državama savetuje da se uzdrže od nametanja zakonskih definicija koje bi mogle ograničiti slobodnu razmenu informacija i pristup ulozi novinara. Sa izuzetkom Severne Makedonije, medijski zakoni u zemljama Zapadnog Balkana ne definišu ovu ulogu.

DRŽAVA	DEFINICIJA NOVINARA
Albanija	✗
Bosna i Hercegovina	✗
Kosovo	✗
Crna Gora	✗
Severna Makedonija	✓
Srbija	✗

POSEBNE REGULATORNE ODREDBE U VEZI SA ONLAJN MEDIJIMA

Dok se ekspanzija onlajn medijske sfere odvija ogromnom brzinom, u većini zemalja Zapadnog Balkana ne postoje odredbe koje kontrolišu rad onlajn medija, sa izuzetkom Crne Gore i (nacrtu zakona) u Albaniji. Dakle, uslovi za ulazak na tržištesu niski, što je zauzvrat dalo negativan podsticaj porastu anonimnih onlajn medija, koji često zanemaruju profesionalne novinarske standarde i imaju tendenciju da proizvode niskokvalitetno novinarstvo. Međutim, čak i ako ne postoje posebna pravila za onlajn medije, to ne znači da ova oblast ne podleže zakonima koji regulišu medije kao takve, bez obzira na format i sredstva.

DRŽAVA	POSEBNA REGULACIJA ONLAJN MEDIJA	NAPOMENE
Albanija	✗	U decembru 2019. godine predložene su izmene i dopune Zakona o medijskim audio-video uslugama (AVMS) kako bi se povećala ovlašćenja AMA (nacionalnog regulatornog tela - NRA) da reguliše i nadgleda onlajn medije.
Bosna i Hercegovina	✗	—
Kosovo	✗	—
Crna Gora	✓	Internet publikacija se definiše kao medij koji distribuiraju sadržaje preko interneta, a koji nema oblik elektronskog medija. Komentar je definisan kao sadržaj koji je dostupan na internet platformi koji kreira registrovani korisnik te platforme. Zakon propisuje kratak rok (60 minuta) za uklanjanje nezakonitog sadržaja na mreži. U slučaju da se nezakonit sadržaj ne ukloni ili ako se ne objave pravila moderiranja sadržaja, medij može biti sankcionisan novčanom kaznom od 1000-8000 EUR.
Severna Makedonija	✗	—
Srbija	✗	—

USLOVI ZA OSNIVANJE ONLAJN MEDIJSKE PLATFORME?

DRŽAVA	SPECIFIČNI ZAHTEVI ZA OSNIVANJE ONLAJN MEDIJA	NAPOMENE
Albanija	✗	Internet mediji registruju svoje domene sa osnovnim podacima o vlasništvu u okviru Uprave za poštanske komunikacije. Druge procedure licenciranja i dokazivanja nisu potrebne. Podaci o vlasništvu nad medijima dostupni su preko Nacionalnog poslovnog centra. Ako je izdavač neprofitna organizacija, mora da se registruje u Okružnom sudu u Tirani.
Bosna i Hercegovina	✗	Ne postoje zakonski zahtevi za osnivanje onlajn medijskih platformi ili onlajn medijskih kuća u načelu. Savet za štampu i CRA vode dva registra.
Kosovo	✗	Ne postoje zakonski uslovi koje je potrebno ispuniti za osnivanje onlajn medija.
Crna Gora	✓	Onlajn medijske platforme su obavezne da se registruju i dostave potrebnu dokumentaciju Ministarstvu kulture koje vodi Registar medija.
Severna Makedonija	✗	Ne postoje zakonski propisane procedure i obavezni procesi registracije.
Srbija	✗	Registracija onlajn medija je dobrovoljna, a registar vodi Agencija za privredne registre.

SAMOREGULATORNA MEDIJSKA TELA

U svim zemljama regiona postoje samoregulatorna tela, poput saveta za štampu. Saveti za štampu su zaduženi za štampane i onlajn medije i imaju zadatak da obezbede da ponašanje medija bude u skladu sa novinarskim profesionalnim standardima, predviđenim Kodeksom ponašanja novinara. U okviru saveta za štampu postoje komisije za žalbe odgovorne za rešavanje pojedinačnih pritužbi na medijski sadržaj. U praksi, saveti za štampu se suočavaju sa ozbiljnim problemima kao što su nedostatak resursa (kako ljudskih, tako i finansijskih), nedostatak podrške medija i drugih nadržavnih aktera, dok postoji potreba da ojačaju svoj legitimitet, što takođe utiče na efikasnost komisija za žalbe.

DRŽAVA	SAVET ZA ŠTAMPU	LINK
Albanija	✓	<u>Alijansa za etičke medije</u>
Bosna i Hercegovina	✓	<u>Savet za štampu</u>
Kosovo	✓	<u>Savet za štampu Kosova</u>
Crna Gora	✓	<u>Medijski savet za samoregulaciju</u>
Severna Makedonija	✓	<u>Savet za medijsku etiku Makedonije</u>
Srbija	✓	<u>Savet za štampu</u>

GOVOR MRŽNJE

Krivični zakoni su primarni instrumenti za regulisanje i zabranu govora mržnje kroz odredbe koje se na sličan način odnose i zabranjuju podsticanje, mržnju, razdor ili netoleranciju na osnovu nacionalnosti, rase, verske ili etničke pripadnosti, uključujući širenje ideja o rasnoj superiornosti i druge oblike rasne diskriminacije.

DEZINFORMACIJE

DRŽAVA	REGULATIVA O DEZINFORMACIJAMA	NAPOMENE
Albanija	✓	Parlament je 2019. godine doneo rezoluciju za borbu protiv lažnih vesti, uključujući dezinformacije koje utiču na izborne i demokratske procese u zemlji. Rezolucijom je takođe predloženo osnivanje radne grupe za borbu protiv širenja lažnih vesti.
Bosna i Hercegovina	✗	Republika Srpska je 2020. godine usvojila pravno obavezujuću Uredbu kojom se zabranjuje širenje nasilja i panike tokom vanrednog stanja, uključujući i širenje lažnih vesti i izjava na društvenim mrežama.
Kosovo	✗	—
Crna Gora	✗	—
Severna Makedonija	✗	—
Srbija	✗	—

MEDIJSKA RAZNOLIKOST I ONLAJN PLURALIZAM

Neke zemlje (Crna Gora, Severna Makedonija, Srbija) uvele su zakonske mehanizme za podršku medijskoj raznolikosti i proizvodnji sadržaja za i od strane marginalizovanih zajednica. Ova sredstva su često predmet zloupotreba (npr. Srbija) ili su neefikasna. Sve u svemu, medijska raznolikost i podrška marginalizovanim grupama su ispod standarda.

AKTUELNA GORUĆA PITANJA SLOBODE IZRAŽAVANJA NA INTERNETU

Ne postoje zakoni i posebne politike koje se odnose na direktno regulisanje interneta. U tom smislu, internet je (delimično) kontrolisan i suštinski „slobodan“ prostor za učešće javnosti i demokratsko odlučivanje. Kao takav, on je ključni doprinos stvaranju ambijenta koji omogućava slobodu izražavanja na Zapadnom Balkanu. Međutim, kao što ilustruju sledeći primeri i problemi, internet prostori se takođe smanjuju, a internet infrastruktura može da bude i često jeste sredstvo za održavanje i pojačavanje zapaljivih narativa i narativa mržnje.

DRŽAVA	AKTUELNA GORUĆA PITANJA
Albanija	Uklanjanje određenog novinarskog onlajn sadržaja (npr. Acromax Media, kompanija sa sedištem u Nemačkoj, bila je umešana u ove prakse lažnim prijavama za kršenje autorskih prava i AMA je zatražila potpuno blokiranje platforme Medium). Uprava policije za borbu protiv terorizma uhapsila je i držala je četiri dana u pritvoru 25-godišnju ženu.
Bosna i Hercegovina	Umnožavanje farmi trolova i botova političkih partija, moderiranje sadržaja na jednom od većih onlajn portala (klik.ba) je slabo i mnogo govora mržnje ostaje na mreži, podstičući narative mržnje. Nekoliko osoba je saslušano u policiji i privedeno zbog navodnog širenja panike.
Kosovo	Poplave dezinformacija i narativa etničke mržnje u kombinaciji sa niskim nivoom dostupnih nezavisnih medija i odsustvom dnevnih štampanih medija.
Crna Gora	Dezinformacije i narativi mržnje u kombinaciji sa strogim praksama uklanjanja sadržaja.
Severna Makedonija	Etničke podele i mržnja, podstaknute dezinformacijama i angažovanjem botova političkih partija.
Srbija	Blokiranje sadržaja na mreži, pokušaji uklanjanja sadržaja, polarizacija i govor mržnje. Nekoliko osoba je saslušano u policiji i privedeno zbog navodnog širenja panike.

SARADNJA SA VLASNICIMA GLOBALNIH DRUŠTVENIH MEDIJA

Najveće društvene mreže i druge velike tehnološke kompanije nemaju predstavnike u zemljama Zapadnog Balkana. Izuzetak je Srbija, gde su pojedine kompanije imenovale predstavnike u skladu sa odredbama Zakona o zaštiti podataka o ličnosti. Region Zapadnog Balkana je po pravilu nevidljiv za globalne tehnološke kompanije, a bez ustanovljenih kanala komunikacije, pristup zaštiti prava je značajno smanjen.

Stavovi izraženi u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno stavove Balkanskog fonda za demokratiju, Nemačkog Maršalovog fonda SAD, Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) niti Vlade SAD.

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

B | T | D The Balkan Trust
for Democracy
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND